

JULKAISTU NUMEROSSA 2/2017
EX TEMPORE

Askarruttaako annosjakelu? - Kysymyksiä ja vastauksia lääkkeiden annosjakelua koskien

Petra Nylund / Kirjoitettu 9.6.2017 / Julkaistu 12.6.2017

Lääkkeiden potilaskohtainen annosjakelu on palvelu, jossa apteekki tai sairaala-apteekki toimittaa potilaan säännöllisesti käyttämät lääkkeet valmiiksi jaettuina. Lääkkeet jaetaan koneellisesti tai manuaalisesti annoskohtaisiin pusseihin tai annostelijoihin yleensä kahden viikon erissä. Palvelulla pyritään tukemaan tarkoituksenmukaista lääkkeiden käyttöä, ehkäisemään lääkityspoikkeamia ja vähentämään tarpeettomia lääkehoidon kustannuksia.

Koneellisten annosjakeluyksikköjen käytännöt poikkeavat joiltain osin toisistaan. Samoin annosjakelun toteutuksessa on paikallisia eroja. Fimean tietoon on tullut joidenkin lääkäreiden sosiaalisessa mediassa esiin nostamia huolia ja kysymyksiä potilaskohtaiseen annosjakeluun liittyen. Tässä artikkelissa vastataan annosjakeluun liittyviin kysymyksiin sekä kannustetaan apteekkeja ja terveydenhuollon yksiköitä sopimaan yhteisistä toimintatavoista.

Millainen potilas sopii annosjakelun asiakkaaksi?

Annosjakelun onnistumisen kannalta ideaali on tilanne, jossa potilaan lääkehoidon kokonaisuus on jo vakiintunut. Käytännössä tällainen tilanne on useilla kotihoidon tai palvelukotien asiakkailla. Kun kunta tai palveluyksikkö tekee ratkaisun koneellisen annosjakeluun siirtymisestä, se koskee kuitenkin kaikkia kotisairaanhoidon tai palvelukotien potilaita. Kaikkien potilaiden lääkitys ei tällöin ole välttämättä optimaalinen annosjakelua ajatellen. Tästä voi syntyä käytännön ongelmatilanteita, joiden ratkaisemisessa yhteisesti sovitut pelisäännöt ovat keskeisessä asemassa.

Kun päätös annosjakelusta on tehty, miten voin järkevästi varmistaa potilaan lääkehoidon jatkuvuuden annosjakeluun siirryttäessä?

Läkehoidon katkeamattomuus vaatii siirtymävaiheen ennakkointia ja suunnittelua. Tässä korostuu paikallisen sopimisen merkitys: miten asiat hoidetaan käytännössä? Keskeisiä kysymyksiä ovat tuolloin, miten kotona tai hoitopaikassa olevat lääkkeet hyödynnetään sekä mihin tarvitaan uusi lääkemääräys ja miksi? Lisäksi tulee varmistaa, että asiasta tiedotetaan kattavasti terveydenhuollosta vastaaville osapuolille.

Kotona olevat lääkkeet pyritään lähtökohtaisesti käyttämään loppuun ennen annosjakeluun siirtymistä. Jos jokin lääkkeistä on tällöin loppumassa jo paljon ennen annosjakelun alkua, lääkäri voi tarvittaessa kirjoittaa reseptin pienelle määrälle tätä lääkettä. Jos potilaalla on tilapäisesti käytössä samaa lääkettä sekä annosjaeltuna että lääkepakkauksessa, on potilasta hoitavan yksikön velvollisuus huolehtia, ettei sekaannuksia synny eikä lääkitysturvallisuus vaarannu.

Miten toimitaan, jos annosjakelussa olevan potilaan jokin lääke halutaan lopettaa kesken annosjakelusyklin? Tai jos uusi lääkitys

halutaan aloittaa kesken syklin?

Myös tämä asia on sovittava paikallisesti ja usein vielä tapauskohtaisesti siten, että muutokset toteutuvat turvallisesti ja taloudellisesti.

Annosjakelusyklin aikana kannattaa lähtökohtaisesti pyrkiä toteuttamaan vain sellaiset lääkitysmuutokset, joita ei turvallisuussyistä voi jaksottaa toimitusrytmin mukaisesti.

Lääkkeen poistaminen annospussista tai uuden lääkkeen aloittaminen on luontevinta tehdä siinä hoitoyksikössä, jossa annospussin kerta-annos muutenkin avataan. Lääke voidaan poistaa annospusseista myös apteekissa, jos annosjaeltua erää ei ole vielä toimitettu apteekista hoitoyksikköön. Lääkkeiden tunnistamista on annosjakeluyksiköissä pyritty helpottamaan erillisillä mobiilisovelluksilla, joissa lääkelistoihin on jokaisen lääkkeen perään liitetty QR-koodi. Sen perusteella voi tarkistaa lääkkeen ulkonäön ja lääkkeen muut olennaiset tiedot.

Lääkitysmuutos edellyttää aina tarkkaa dokumentointia. Lääkitysmuutoksen laatu ja ajankohta kirjataan hoitoyksikön potilastietoihin ja apteekin toimitustietoihin. Annospusseihin merkitään lisäksi niiden avaamisen päivämäärä, avaajan nimi sekä organisaatio.

Voiko annosjakelukone jakaa lääkkeitä väärin?

Teoriassa on mahdollista, että myös koneet tekevät virheitä. Käytännössä se on harvinaista ja virheitä on selvästi vähemmän kuin manuaalisessa annosjakelussa.

Koneellisessa annosjakelussa kone jakaa, tarkistaa ja valokuvaa annospussit. Valokuvien perusteella kone seuloo mahdollisia jakeluvirheitä ja antaa käyttäjälle listan havaitsemistaan poikkeamista. Listan perusteella annospussit tarkistetaan annosjakeluyksikössä silmämääräisesti, jolloin todelliset poikkeamat korjataan.

Mitä tapahtuu, jos annosjakelussa olevan potilaan jokin lääke menettää korvattavuutensa? Voiko lääke tällöin vain ”tippua pois” annosjakelusta?

Lääke ei saa ”tippua pois” annosjakelusta. Jos lääkäri ei ole kieltänyt lääkevaihtoa ja potilaan käytössä oleva lääke menettää korvattavuutensa, lääkkeen voi annosjakeluyksikössä vaihtaa vaihtokelpoiseen valmisteeseen ilman lääkärin konsultaatiota, aivan kuten muutoinkin lääkkeitä toimitettaessa. Jos annosjakelussa olevan lääkityksen osalta tapahtuu muita muutoksia, on apteekin velvollisuus olla asiasta ennalta yhteydessä potilasta hoitavaan lääkäriin. Lääkäri päättää potilaan lääkehoidossa tapahtuvista muutoksista, kuten lääkkeen käytön lopettamisesta, annostusohjeen muuttamisesta tai uuden lääkkeen lisäämisestä. Lääkäri myös määrää muutoksen toteuttamisajankohdan.

Lääkkeen korvattavuus ei kuitenkaan ole edellytys koneelliselle annosjakelulle.

Voisiko apteekin kanssa sopia, että hoitavan lääkärin allekirjoittama lääkityslista riittäisi annosjakelun tarpeisiin?

Lääkemääräys tarvitaan, sillä lääkelaki edellyttää, että apteekki toimittaa reseptilääkkeitä lääkemääräystä vastaan. Pelkällä lääkityslistalla apteekki ei siis saa toimittaa lääkkeitä.

On kuitenkin suositeltavaa käyttää hoitoyksikön laatimaa lääkityslistaa lääkemääräysten rinnalla erityisesti annosjakelun alkuvaiheessa. Näin apteekki voi varmistaa, että kaikki potilaan sähköiset lääkemääräykset ovat Reseptikeskuksessa ajan tasalla. Lääkityslista selkeyttää usein tilannetta.

Mistä löydän lisää tietoa?

Annosjakelua on ohjeistettu Lääkkeiden potilaskohtaisen annosjakelun hyvät toimintatavat -julkaisussa (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:1). Julkaisun tavoitteena on tukea hoitoyksiköissä ja apteekeissa toimivia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia hyvien ja yhtenäisten toimintatapojen kehittämisessä. Kannustamme kaikkia annosjakelun parissa työskenteleviä tutustumaan julkaisuun.

Kysymyksiin vastasivat Fimean ylilääkäri Päivi Ruokoniemi, yliproviisori Pirjo Rosenberg ja kehittämissuunnittelija Leena Reinikainen.

Petra Nylund

FM

Tiedottaja, Fimea